

UDK: 332.146:656
Biblid 1451-3188, 13 (2014)
Год XIII, бр. 49–50, стр. 318–332
Изворни научни рад

Спасенија ОЖЕГОВИЋ¹
Драгана ШАРАЦ²
Невена ВИДАНОВИЋ³

РЕГИОНАЛНА САРАДЊА У ОБЛАСТИ Е-УПРАВЕ И УЛОГА ПОШТЕ

ABSTRACT

This paper includes the research of users' needs for information society services, i.e. e-government on the basis of historical, cultural and economic ties in the territory of former Yugoslavia and the new trends in e-business and digital data transfer. It defines a functioning legal framework and economic viability for introduction of these services, and all this from the point of participation of post in the electronic market.

Key words: regulations, e-government, region, post, EU

1) УВОД

Завршна акта недавно одржаног конгреса Светског поштанског савеза, различита планска документа органа Европске уније, као и конкретне активности јавних поштанских оператора, укључујући и Пошту Србије, јасно стављају до знања да постоји свест о неопходности стварања праве комбинације традиционалних поштанских услуга и савремених информационо

¹ ЈП Пошта Србије. Е-маил: sozegovic@ptt.rs

² Факултет техничких наука, Универзитет у Новом Саду. Е-маил: dsarac@uns.ac.rs;

³ Факултет техничких наука, Универзитет у Новом Саду. Е-маил: nevenavidanovic90@gmail.com

– комуникационих технологија, уз најшире схваћене логистичке услуге, као једном од кључних начина да Пошта задржи и унапреди унапреди своју улогу друштвено кохезивног фактора, гаранта уравнотеженог регионалног развоја, па чак и покретача укупног економског напретка и повећања благостања свих грађана.⁴ Бројна истраживања указују на чињеницу да електронска трговина представља кључни фактор економског раста и повећања броја запослених широм Европске Уније. „Саопштење Европске Комисије о е-трговини и онлајн услугама идентификује доставу робе купљене онлајн, као један од пет приоритетних фактора развоја е-трговине до 2015. године.“⁵ Достава поштанских пошиљака има је посебно значајна јер има велики утицај на успостављање поверења између продавца и купца, чиме директно доприноси развоју електронске трговине. „Начини куповине и доставе робе у Европи се брзо и коренито мењају. Док се корисници у ЕУ све више окрећу онлајн куповини, посебно преко граница својих матичних земаља (али и даље у оквиру ЕУ), истовремено расте потреба за системом доставе која задовољава очекивања савремених корисника и на једноставан и комфоран начин олакшава њихов свакодневни живот, јачајући тако њихово поверење у е-трговину, једног од кључних генератора развоја и унапређења поштанског саобраћаја у свету и код нас.⁶ Стратегија развоја информационог друштва у Републици Србији до 2020. године истиче да су два основна покретача развоја информационог друштва – отворен и квалитетан приступ Интернету и развијено електронско пословање, које укључује е-управу, е- трговину, е-правосуђе, е-здравље и е-образовање.⁷ Међутим, у истом документу се са забринутошћу констатује да је напредак у развоју Интернета и е-управе у Републици Србији на ниском нивоу у односу на земље ЕУ.⁸ До 2020. године, планирано је да сви грађани наше земље буду у могућности да електронским путем остварују контакт са органима управе, судовима, системом здравствене заштите, „осим контаката кој и по својој природи захтевају физичко присуство.“ Актуелне електронске

⁴ Оља Јовичић, Поштанска стратегија из Дохе са освртом на интегративни план реформе и развоја, XXX Симпозијум о новим технологијама у поштанском и телекомуникационом саобраћају – ПосТел 2012, Београд, 04. и 05. децембар 2012.

⁵ Зелена књига - Интегрисано тржиште пакетске доставе као фактор развоја електронске трговине у ЕУ, Европска комисија, Брисел, 2012. стр.1.

⁶ исто

⁷ Стратегија развоја информационог друштва у Србији до 2020. године.

⁸ Дејан Ђуровић, Наташа Прерадовић, *E-government* као комуникациона универзална услуга, XXXI Симпозијум о новим технологијама у оштанском и телекомуникационом саобраћају – ПосТел 2013, Београд, 3. и 4. децембар 2013.

јавне услуге, којима је могуће приступити преко портала еУправа Републике Србије (www.euprava.gov.rs), углавном подразумевају *e-government* услугу само у једном сегменту (преузимање образаца са сајта у електронској форми, при чему се, плаћање такси и подношење попуњених образаца обавља физичким путем на шалтерима 30 различитих одговарајућих институција). У другим земљама света, још пре неколико деценија, издвојила се улога Поште као главног носиоца кохезије између различитих институција истог друштва. Студија Светског поштанског савеза, која је обухватила 93 државе чланице, идентификовала је 55 поштанских електронских услуга које именовани поштански оператори држава пружају, од чега је 11 означено као е-говернмент услуге:⁹

- електронски сертификат,
- електронско продужење важења возачке дозволе,
- онлајн куповина карата за спортске и културне догађаје,
- електронска студентска пријава на факултет,
- електронска исплата пензија,
- онлајн пријављивање за издавање пасоша,
- управљање електронским здравственим картонима,
- електронске медицинске потврде и уверења,
- електронско плаћање лекарских услуга,
- електронски документи потребни за извоз робе,
- електронски царински документи.

Како се светска економија и привреда развијају у смеру Интернет економије (привреде) у сектору информационо комуникационих технологија треба тражити извор мудрог, одрживог и свеобухватног раста. Процена је да су информационо комуникационе технологије заслужне за раст продуктивности од 50% у свим привредним гранама протеклих година.¹⁰ Услед постојеће разуђености тржишта ЕУ (на 28 различитих тржишта у оквиру ЕУ) неопходно је, пре свега, отклонити све регулаторне препреке за даљи раст и развој тржишта. Имајући то у виду, као и потребу да ЕУ поново постане конкурентна на глобалном тржишту у пролеће 2013. на седници Европског Савета предвиђено је да Европска комисија представи конкретне мере за

⁹ Дејан Ђуровић, Наташа Прерадовић, Е-говернмент као комуникациона универзална услуга, XXXI Симпозијум о новим технологијама у оштанском и телекомуникационом саобраћају – ПосТел 2013, Београд, 3. и 4. децембар 2013.

¹⁰ Стратегија развоја информационог друштва у Србији до 2020. године.

успостављање јединственог тржишта информационих и телекомуникационих технологија на територији ЕУ. Овај предлог се наставља на главне директиве из 2002, измењене и допуњене 2009. Јединствено тржиште електронских комуникација подразумева да грађани и привредна друштва електронским комуникационим услугама могу приступити са било којег места у ЕУ, без преко-граничних ограничења или неоправданих додатних трошкова. Привредна друштва која обезбеђују електронске комуникационе мреже и услуге могу вршити делатност и пружати мреже и услуге без обзира на место њиховог пословног настанка или место у ЕУ на којем се налазе њихови корисници. Успостављањем јединственог тржишта електронских комуникација подстицало би се тржишно надметање, улагање и иновације на подручју мрежа и услуга. Посебне предложене мере би требало да доведу до интензивнијег тржишног надметања у погледу квалитета инфраструктуре и цена. Главни изазови при интеграцији и стварању јединственог тржишта огледају се у отклањању препрека у систему давања одобрења и правилима која се примењују на пружање услуга тако да одобрење добијено у једној држави чланици важи у свим осталим државама чланицама, као и да оператори пружају своје услуге доследним спровођењем регулаторних обавеза.

II) ПОШТА, НОВЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ, ЕЛЕКТРОНСКЕ КОМУНИКАЦИЈЕ И УСЛУГЕ

Мисија и визија Светског поштанског савеза представља обезбеђивање сталног одрживог развоја квалитетне, ефикасне и доступне универзалне поштанске услуге у циљу задовољења нарастајућих потреба корисника путем:

- Слободног протока поштанских пошиљака на јединственој поштанској територији састављеној од међусобно повезаних мрежа,
- Прихватања јединствених стандарда квалитета и употребе нових технологија,
- Обезбеђења сарадње и међуповезаности заинтересованих страна,
- Подстицања ефикасне техничке сарадње,
- Задовољења потреба корисника.¹¹

Визија Светског поштанског савеза је новом поштанском стратегијом дефинисана тако да је „Поштански сектор виђен као основна компонента

¹¹ Оља Јовичић, Поштанска стратегија из Дохе са освртом на интегративни план реформе и развоја, XXX Симпозијум о новим технологијама у поштанском и телекомуникационом саобраћају – ПосТел 2012, Београд, 04. и 05. децембар 2012.

глобалне економије”. Поштански сектор се на овај нач ин ставља у срце светске економије што га чини основним стожером економског раста и развоја држава чланица Савеза. На националном нивоу, свака земља је слободна да дефинише своју поштанску политику. У том смислу, именовани (јавни) оператори могу да дефинишу стратегију која је најбоља за њих на основу специфичних изазова и могућности са којима се суочавају. На свакој земљи чланице је да дефинише подручје и начин примене своје универзалне услуге. Технолошка сарадња ће и у наредном циклусу бити важан фокус активности Савеза. Изградњу капацитета и техничку помоћ треба гледати као стубове развоја сарадње који, у овом контексту, могу да се посматрају као средство путем кога земље чланице могу да остваре с своје стратешке циљеве. Савез треба да заговара повећану примену технологије и да подстиче примену иновативних развојних пројеката, као и да охрабри већу сарадњу између развијених и неразвијених земаља, нарочито кроз размену ресурса, технологија и знања. Глобална информационо - комуникациона инфраструктура основа је за процес глобализације који се јавља широм света. Могућност приступа великој количини информација које су доступне у тренутку, на било ком месту, као и употреба Интернета од стране предузећа довела је до глобалне производње, потрошње и конкуренције. Електронско пословање подразумева нови тренд у обављању пословних процеса уз примену електронске технологије, односно комбиновану употребу информационих технологија и телекомуникација. Основу таквог система чине нови системи комуницирања, засновани на електронској размени података (*EDI - Electronic Data Interchange*). Поштанске управе широм света, на време су препознале значај електронске размене података, и електронског пословања уопште, тако да су на време кренуле са увођењем новог информационо - комуникационог система. Актима Светског поштанског савеза и Законима о поштанским услугама у већини земаља предвиђа се могућност електронске размене података што је предуслов за креирање услуге која повезује потребе корисника, електронску размену података и папирну документацију. У овом анализирана је потенцијална улога Поште Србије у развоју услуга из области електронског пословања, тачније електронске управе. Услуга је базирана на главном сегменту корисника који чине избегла и расељена лица са територије Хрватске и Босне и Херцеговине што је последица дешавања на Балкану у протеклих двадесетак година, и којих на територији Србије данас има око 97.354.¹² Осим избеглих лица, ту су и власници некретнина, привредници, пензионери

¹² Интернет: <http://www.kirs.gov.rs/docs/StanjeIPotrebeIzbeglickePopulacije.pdf> (23.04.2014)

који су стекли услове за иностране прензије, лица која имају право на држављанство по рођењу или на основу порекла родитеља, итд. Пре свега услуга, као и потенцијални корисници базирани су на историјској, културној и економској повезаности поменутих земаља. Идеја је да се овим корисницима омогући брз и једноставан начин добијања неопходних личних докумената посредством Поште која има најраспрострањенију мрежу корисничких приступних тачака. Како би се остварио што бржи и економичнији пренос докумената неопходна је интеграција папирног и електронског преноса докумената кроз систем.

III) КЉУЧНИ ПРЕДУСЛОВИ ЗА УКЉУЧИВАЊЕ ПОШТЕ СРБИЈЕ У РАЗВОЈ Е-УПРАВЕ И РЕГИОНАЛНУ САРАДЊУ НА ПОДРУЧЈУ БИВШЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Електронско пословање (*Electronic Business*) је општи концепт који обухвата све облике пословних трансакција или размене информација које се изводе коришћењем информационе и комуникационе технологије и то:

- између предузећа,
- између предузећа и њихових купаца, или
- између предузећа и јавне администрације.¹³

Један од облика електронског пословања јесте и е-управа (*E-governmet*) или дигитална управа, *on-line* или интернет управа која се у ширем смислу односи на олакшавање процеса информације, комуникације и трансакције између и унутар државних институција. Е-управа истовремено покрива олакшавање процеса тока информације, комуникације и трансакције између државних институција, грађана и предузећа. Да би се олакшао тај процес интеракције мисли се пре свега на коришћење електронских информационих и комуникацијских технологија.¹⁴ За потребе електронског пословања у оквиру Поште Србије постоји Центар за електронско пословање Поште (ЦеПП), мултимедијални кориснички центар, који пружа услуге електронског пословања уз систем заштите електронских трансакција и података. Основна функција ЦеПП-а јесте да повеже имаоце информација (Пошту, Телеком, Теленор, поштанске управе других земаља, банке,

¹³ Милосављевић Милан., Мишковић Владислава, Електронска трговина, Универзитет Сингидунум, Београд, 2011.

¹⁴ Стојановић Ивана, Електронска трговина и куповина путем интернета у Србији, Универзитет Сингидунум, Београд, 2011.

саобраћајна предузећа, разне агенције, привредне субјекте, и др), односно њихове информационе системе, са корисницима услуга. За нормално функционисање ЦеПП-а најважнија је могућност примене више канала приступа: фиксна и мобилна телефонија, Интернет, КДС, шалтери, и др.¹⁵ У оквиру пословања ЦеПП-а, изграђена је инфраструктура јавних криптографских кључева, РКИ систем и сертификационо тело које се зове Сертификационо тело Поште. Електронски (дигитални) сертификати Сертификационог тела Поште намењени су свим учесницима електронског пословања у Републици Србији, Електронски сертификат представља електронски документ којим се утврђује веза између идентитета субјекта и његовог јавног кључа. Конкретно, електронски сертификат садржи:

- податке о идентитету корисника коме је издат сертификат, као што су име и презиме, е-маил адреса,
- јавни криптографски кључ корисника сертификата,
- податке о ентитету који је издао сертификат, тј. о сертификационом телу.¹⁶

Поред јавног, корисник добија и тајни кључ са којим врши своју идентификацију приликом приступа систему. Електронски сертификати и тајни криптографски кључеви могу да се чувају на следећим медијима:

- хард диск, дискета или ЦД,
- РКИ смарт картица,
- РКИ УСБ смарт токен.¹⁷

Сертификационо тело Поште издаје следеће врсте електронских сертификата:

1. Квалификовани сертификат,
2. WEB сертификат,
3. CEP сертификат за Web сервер,
4. CEP сертификат за електронско потписивање,
5. *Unified Communications sertifikat*,
6. *TSA sertifikat za Timestamp* сервер,
7. VPN сертификат за VPN сервер,

¹⁵ Кујачић Момчило.: Нове технологије и услуге у поштанском саобраћају, Факултет техничких наука, Нови Сад, 2012.

¹⁶ Интернет: http://www.ca.posta.rs/elektronski_sertifikati.htm (05.05.2014).

¹⁷ Интернет: http://www.ca.posta.rs/elektronski_sertifikati.htm (05.05.2014).

8. *Code Signing sertifikat*.¹⁸

Поред електронских сертификата, неопходан елемент у електронском пословању јесте и електронски потпис. Електронски потпис омогућава фирмама и грађанима да документа потписују електронским путем без својеручног потписа, да склапају уговоре и обављају друге трансакције. Електронски потпис је скуп података у електронском облику који су придружени или су логички повезани са другим подацима у електронском облику и који служе за идентификацију потписника и аутентичност потписаног електронског документа. Електронски потпис представља технологију чијом се применом у системима електронског пословања омогућава провера аутентичности потписника, дате поруке или документа. Такође, електронски потпис има и додатну особину да штити интегритет електронски потписане поруке. Технологија електронског потписа се базира на решењима асиметричне криптографије и на коришћењу два криптографска кључа:

- тајни или приватни кључ, којим се врши потписивање података и
- јавни кључ, којим се врши верификовање потписа.¹⁹

Принцип рада технологије електронског потписа је следећи: корисник који жели да потписује електронска документа поседује пар кључева, јавни и тајни. Уколико корисник (пошиљалац) жели да пошаље потписан документ другом кориснику (примаоцу), он врши потписивање документа својим тајним кључем, а затим тако потписан документ прослеђује примаоцу. Прималац после преузимања потписаног документа, врши верификовање потписа коришћењем јавног кључа пошиљалоца, који је пар тајном кључу којим је тај документ потписан.²⁰ Идеја јесте креирање услуге уз комбиновање следећа три фактора:

- чињеница да су људи на Балкану на неки начин повезани и да деле исту историју,
- потреба свих људи да поседују лична документа,
- развој нових технологија као новог вида комуницирања и преношења порука и података.

Начин функционисања ове услуге приказан је на Слици 1. и обухвата следеће кораке:

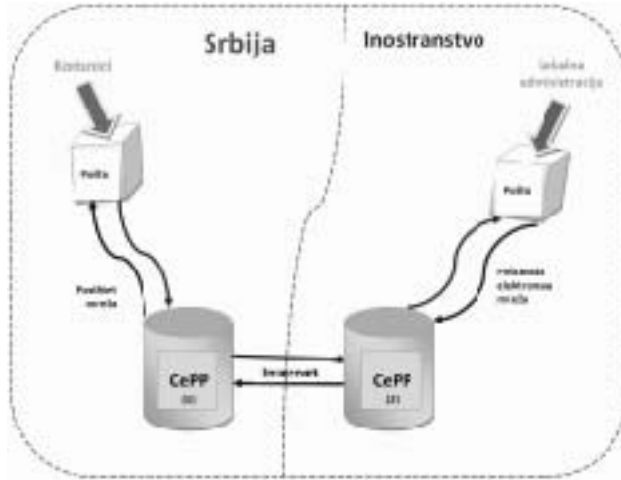
¹⁸ Интернет: <http://www.ca.posta.rs/dokumentacija/default.htm> (18.05.2014)

¹⁹ Интернет: http://www.ca.posta.rs/elektronski_sertifikati.htm (05.05.2014).

²⁰ Интернет: <http://www.ca.posta.rs/dokumentacija/default.htm> (18.05.2014)

- корисник из Србије захтева услугу на шалтеру било које поште на територији Србије или *online* путем Интернет апликације доступне на сајту Поште,
- захтев корисника се односи на прибављање одређених докумената из његовог родног места на територији Хрватске или Босне и Херцеговине,
- корисник врши одабир докумената које жели да добије, а шалтерски радник утврђује идентитет корисника (уз помоћ личне карте или неког другог личног документа),
- корисник бира начин пријема докумената (на шалтеру поште или на кућној адреси), као и начин плаћања поштарине (он лине плаћање, платном картицом, поузећем, и сл),
- шалтерски радник затим саставља захтев за одређеним документима, при чему уноси податке као што су: име и презиме корисника, врсту траженог документа, место и земљу из које је документ потребно набавити, и сл,
- захтев у електронској форми путем интерне рачунарске мреже Поште шаље надлежној целини за електронско пословање - ЦеПП, Београд,
- захтев се обрађује и прослеђује даље путем Интернета, тачније е-маилом, до надлежног центра за електронско пословање у одредишној држави (Хрватска или БиХ),
- одредишна земља обрађује пристигли захтев и путем своје поштанске мреже прослеђују га даље до локалне поште у месту из ког је корисник захтевао одређени документ,
- уз сарадњу са локалном администрацијом, поштански оператор добија тражена документа (у папирној или електронској форми) и прослеђује их назад поштанском оператеру у Србији на исти начин на који је добијен захтев (ЦеПП, локална пошта),
- у Србији, у локалној пошти у којој је захтев добијен, врши се верификација и штампање документа (који представља валидан документ у папирној форми) и његова испорука кориснику.

Слика 1. Шематски приказ функционисања нове услуге

Услови које Пошта мора да испуни како би се услуга успешно обављала су:

- Интернет конекција између поштанских оператора у Србији и Хрватској, односно БиХ (међународна сарадња),
- правна регулатива,
- безбедност и заштита података у току дигиталног преноса, и
- конверзија папирних докумената у дигитални облик (од стране локалне администрације или поштанског оператора).

Ова услуга је првенствено креирана за одређену групу корисника, а то су избеглице и расељена лица са територије Хрватске и Босне и Херцеговине. Њих према попису из 2008.године у Србији има 97.354, и они су највећи корисници услуге.²¹ Међутим, може бити интересантна и неким другим групама корисника. Власници некретнина, привредници, пензионери који су стекли услове за иностране пензије, лица која имају право на држављанство по рођењу или на основу порекла родитеља, али и држава и државни органи се такође могу јавити као корисници услуге јер они имају сталну потребу за разменом докумената са суседним државама. У корист томе иде и чињеница да је Пошта у власништву државе, и да на једноставан, сигуран и брз начин државни органи могу задовољити своје потребе коришћењем Поште као

²¹ <http://www.kirs.gov.rs/docs/StanjeIPotrebeIzbeglickePopulacije.pdf> (23.04.2014)

посредника. Ова услуга се може понудити и нпр. туристима из поменутих земаља, уколико су им из неког разлога хитно неопходна таква документа. Документа која су неопходна корисницима, и која могу бити захтевана су:

- Извод из матичне књиге рођених,
- Уверење о држављанству,
- Радна књижица,
- Документа везана за имовину.

Идеја ове услуге је да се целокупан пренос података изврши електронским путем. Из тог разлога можемо рећи да су неопходни ресурси за реализацију ове услуге у Пошти следећи:

- запослени на шалтерима пошта и на испоруци пошиљака,
- хардвер (компјутери, штампачи, ПОС терминали, и сл),
- софтвер (апликација за кориснике на сајту Поште, и апликација на рачунарима шалтерских радника за креирање захтева корисника),
- инфраструктура мреже Поште за пренос података.

Прелазак са папирних на дигиталне процедуре, из правне перспективе, зависи од тога да ли ће законски систем државе препознати дигиталне процедуре и на њих применити све оне правне норме које важе за класичне процедуре. Приликом планирања и увођења нове услуге осим формирања бизнис плана, неопходно је и испоштовати сву неопходну правну регулативу како приликом увођења, тако и приликом саме експлоатације услуге. У овом конкретном случају ради се о услузи из групе електронских услуга, па је поред Закона о поштанским услугама (“Сл. гласник РС”, бр. 18/2005 и 30/2010) неопходно усаглашавање и са Законом о електронској трговини (“Сл. гласник РС”, бр. 41/2009), затим Законом о електронском документу (“Сл. гласник РС”, бр. 51/2009) и на крају са Законом о електронском потпису (“Сл. гласник РС”, бр. 135/2004). С друге стране, неопходно је одређеним законским одредбама обезбедити компатибилност и валидност докумената који се достављају јер они због дигиталног начина преноса не могу да поседују класични печат и потпис надлезних органа у Хрватској или Босни и Херцеговини. Из тог разлога неопходно је да државни и локални органи управе у Србији препознају ова документа као потпуно важећа. Пошта у овом случају треба стати у заштиту корисника, односно својим угледом, али и логом компаније који би био утиснут на конкретна документа након њиховог штампања гарантује поузданост и тачност информација које они садрже. Једино на тај начин би главна идеја ове услуге у потпуности била остварена. Приликом формирања овакве услуге која захтева сарадњу са

другим државама, неопходно је билатералним споразумима дефинисати све могуће проблеме, али и права и обавезе обе стране. У овом конкретном случају, Пошта Србије мора обезбедити сарадњу са јавним поштанским оператерима у Хрватској и Босни и Херцеговини, односно са Поштама Српске, затим Јавним предузећем БХ Пошта, и Хрватском поштом. Питања од значаја за пружање ових услуга, решавају се билатералним споразумима између земаља и поштанских оператора. Након креирања услуге један од најважнијих начина приближавања услуге корисницима јесте креирање маркетинг плана. Маркетинг план представља скуп активности које имају за циљ да се нова услуга приближи корисницима. Он обухвата анализу тржишта, сегментацију корисника, рекламирање услуге одабраним сегментима, као и планирање трошкова целокупног маркетинг плана. У овом случају сегментација тржишта, односно корисника је на неки начин унапред одређена јер је услуга креирана само за одређене групе корисника. Креирање цене услуге је најбитнија активност приликом увођења нове услуге. Цена услуге се формира на основу процењених трошкова како поштанских, тако и непоштанских активности које су укључене у реализацију услуге. Ту би спадале плате запослених, амортизација опреме, израда неопходних софтвера и апликација, куповина неопходних сертификата, трошкови прибављања неопходних докумената и њихова дигитализација, као и трошкови штампања и доставе, али и маркетинга. Највећи проблем јесте процена и обрачун трошкова услуге на страни Пошта Хрватске и Босне и Херцеговине јер део који је везан за трошкове самог прибављања докумената од локалних управа као и њихово превођење у дигитални облик не може се измерити на једноставан начин. Из разлога што су сви ти подаци пословна тајна поштанских управа није их могуће прибавити за потребе овог рада. Заштита података је процес обезбеђивања и заштите информација, односно података од губитка или оштећења. Због тога је у циљу безбедности података у савременом пословању потребно пронаћи механизам који ће обезбедити:

- заштиту тајности информација (спречавање откривања њиховог садржаја),
- интегритет информација (спречавање неовлашћене измене информација),
- аутентичност информација (дефинисање и провера идентитета пошиљаоца).²²

У циљу остваривања заштите тајности, интегритета и аутентичности информација, безбедносне функције се деле на следеће главне категорије:

- Аутентификација

²² Tanenbaum, Computer Networks, Fourth Edition, 2003.

- Ауторизација
- Криптографија
- Електронски потпис
- Електронски сертификат.²³

Безбедност података приликом електронског преноса од изузетне је важности јер се на тај начин штите лични подаци корисника. У овом случају, неопходна је заштита података на релацији локална пошта - ЦеПП (Београд) односно у оквиру ПостНет мреже, затим заштићена и шифрована размена електронских писама (е-маил) између ЦеПП-а и надлежног сектора Поште у Хрватској или Босни и Херцеговини, као и заштита података у оквиру електронске поштанске мреже поменутих земаља. Интерна савремена рачунарска УИС мрежа је развијена према свим важећим законима и прописима, тако да се ослања на принцип заштите података, односно њихову тајност што подразумева заштиту личних података, поверљивост пренетих или меморисаних података и заштиту приватности. С друге стране, Сертификационо тело Поште издаје различите врсте сертификата за заштиту података, од којих одређене користи и сама Пошта. Из тог разлога могуће је потписивање и шифровање електронских писама коришћењем апликације Microsoft Outlook Express како би се заштитили подаци приликом размене електронских писама.²⁴ Неопходно је усклађивање свих релевантних параметара (врста сертификата, начин шифровања, и сл.) са Поштама Хрватске и БиХ како би оваква комуникација уопште била могућа. Различитим врстама билатералних уговора могуће је договорити и дефинисати све неопходне услове. Поштански оператери у Хрватској и БиХ имају сопствени информатички систем повезивања пошта у локалну мрежу и пренос податка кроз исту, па самим тим постоје и одређени начини заштите података.

IV) ИЗВОРИ

- Peterson, Davie, Computer Networks: A Systems Approach, Fourth Edition (The Morgan Kaufmann Series in Networking), 2007.
- Tanenbaum, Computer Networks, Fourth Edition, 2003.
- Ђуровић, Дејан, Прерадовић, Наташа, Е-government као комуникациона универзална услуга, XXXI Симпозијум о новим технологијама у оштанском и телекомуникационом саобраћају – ПостТел 2013, Београд, 3. и 4. децембар 2013.

²³ Peterson, Davie, Computer Networks: A Systems Approach, Fourth Edition (The Morgan Kaufmann Series in Networking), 2007.

²⁴ Tanenbaum, Computer Networks, Fourth Edition, 2003.

- Зелена књига - Интегрисано тржиште пакетске доставе као фактор развоја електронске трговине у ЕУ, Европска комисија, Брисел, 2012.
- Интернет: <http://www.ca.posta.rs/dokumentacija/default.htm> (18.05.2014)
- Интернет: http://www.ca.posta.rs/elektronski_sertifikati.htm (05.05.2014).
- Интернет: <http://www.kirs.gov.rs/docs/StanjeIPotrebeIzbeglickePopulacije.pdf> (23.04.2014)
- Јовичић, Оља, Поштанска стратегија из Дохе са освртом на интегративни план реформе и развоја, XXX Симпозијум о новим технологијама у поштанском и телекомуникационом саобраћају – ПосТел 2012, Београд, 04. и 05. децембар 2012.
- Кујачић Момчило.: Нове технологије и услуге у поштанском саобраћају, Факултет техничких наука, Нови Сад, 2012.
- Милан, Милосављевић, Владислава, Мишковић, Електронска трговина, Универзитет Сингидунум, Београд, 2011.
- Стојановић Ивана, Електронска трговина и куповина путем интернета у Србији, Универзитет Сингидунум, Београд, 2011.
- Стратегија развоја информационог друштва у Србији до 2020. године.

V) ЗАКЉУЧАК

Међународна сарадња и повезаност привреде и грађанства, један су од услова напретка светске привреде у условима глобализације и тренутне економске стагнације. Потреба за комуникацијом и преносом робе вековима је била главни покретач прогреса, кроз развој различитих технологија и економије обима. Поред осталих и е-продавци у великој мери зависе од интегрисања и функционалности јединственог тржишта е-тговине укако у Европи тако и у свету у којем значајну улогу има Пошта. Закључује се да је за развој е-тговине неопходно обезбеђење успешног реализовања наведених системских процеса интегрисања што је без сумње дуготрајан процес који захтева и време и улагања, али представља и велику развојну шансу за поштански саобраћај, делатност од општег интереса, како у Републици Србији и ЕУ тако и широм света. „Службе Европске Комисије су већ покренуле низ активности чији је циљ унапређење конкурентности транспортног и логистичког сектора у Европи, употребом паметних технологија и повезивењем, посебно мањих предузећа, у дигиталне транспортне и логистичке ланце“.²⁵ У складу са наведеним, и предметом овог рада, закључено је да су Информационе технологије (ИТ) и савремене

²⁵ Зелена књига – Интегрисано тржиште пакетске доставе као фактор развоја електронске трговине у ЕУ, Европска комисија, Брисел, 2012.

електронске комуникације базни основ за развој е-трговине, убрзавање царинских процедура и развој међународне поделе рада. Други значајан правац у примени ИТ је управо развој е-управе за коју не постоје границе и препреке у виду територијалне развођености оног који захтева и оног који пружа одговарајуће услуге. Реализација ове међународне сарадње, могућа је на више начина. У овом раду описали смо предлог једног од тих начина, који се реализује и путем поштанске мреже, која је хиљадама година уназад, без обзира на различита културна, верска, економска и друга дешавања, била главна спона међу људима широм света.